

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์

สถานการณ์ผู้สูงอายุในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน มีจำนวนผู้สูงอายุ 120 คน เมื่อทำการสนทนากลุ่มเพื่อคัดแยกประเภทของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเมื่อสำรวจพบว่าสามารถจำแนกผู้สูงอายุได้เป็น 5 กลุ่ม และใช้วิธีการสัมภาษณ์สภาพปัญหาของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

1. ผู้สูงอายุติดสังคม คือ ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้โดยอิสระ และมักเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม สามารถทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน และกิจวัตรประจำวันต่อเนื่องได้ เป็นผู้ที่มีความสุขทั่วไปดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือเป็นเพียงผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือเป็นผู้ที่มีโรคเรื้อรัง 1- 2 โรค แต่ควบคุมได้ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะเป็นผู้สูงอายุที่สามารถและประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม สามารถช่วยเหลือครอบครัว ผู้อื่น และต้องการการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ชอบออกไปพบปะบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากครอบครัว จำนวน 44 คน จะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 3 ท่าน ดังนี้

“อยู่บ้านแล้วมันเหงา ตัวคนเดียวลูกเอ๊ย ลูกหลานออกไปทำงานทำไรกัน กว่าจะกลับมาก็เย็นว่างจากทำงานบ้านแล้วก็หาสูกัน ไม่เหงาดี เหมือนพี่เหมือนน้องกัน สนุก”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 004
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

“โรคประจำตัวมีไม่มาก ยังเดินเหินได้ ก็ไปมหาสุกัน เวลาถึงวันแจกเบี้ยที่ไรต์ไจนัก ได้เจอเพื่อนเจอฝูง พุดคุยสารทุกข์สุขดิบ ลูกหลานมันก็ไปทำงานที่อื่นกันหมด เหลือแต่คนแก่กับเด็กแล้วก็หมาแมว อย่างน้อยเวลาเป็นอะไรบ้านใกล้เรือนเคียงก็ช่วยเหลือกัน

ผู้สูงอายุลำดับที่ 022
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

“พบปะผู้คนมันก็ไม่เหงาดี ตาชอบคุย อยู่บ้านก็เบื่อ นี่ก็มานั่งคุยเรื่องทำนา ทำไรกันไป”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 031
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

2. ผู้สูงอายุติดบ้าน คือ ผู้สูงอายุที่ไม่ชอบออกไปข้างนอก และชอบเก็บตัวอยู่ในบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน ต่อให้ลูกหลานพยายามพาออกมานอกบ้านได้ทำกิจกรรมต่างๆ ผู้สูงอายุก็นจะไม่ชอบ จึงรู้สึกว่ายู่บ้านดีกว่า รำคาญ ไม่อยากออกมานอกบ้าน ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ช่วยเหลือตนเองได้หรือต้องการความช่วยเหลือบางส่วน มีความจำกัดในการดำเนินชีวิตในสังคม และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้หรือมีภาวะแทรกซ้อน มีหลายโรค และมีกลุ่มอาการสำคัญของผู้สูงอายุที่มีผลต่อการ ไปมาได้โดยอิสระ ในด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุกุุ่มนี้ จะมีความจำกัดในการดำเนินชีวิตในสังคมชัดเจน และอาจมีความจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวันพื้นฐานหรือต่อเนื่องบางประการ ทำให้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นบ้างบางส่วน เช่น ในการเคลื่อนไหว ผู้สูงอายุกุุ่มนี้ไม่สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือหรือผู้ช่วยเหลือ การรับประทานอาหาร ผู้สูงอายุกุุ่มนี้ต้องการความช่วยเหลือขณะรับประทานอาหาร หรือกลุ่มที่แม้จะรับประทานอาหารได้เองแต่อาจทำหกละเเทอะ/โตะเปื้อนได้ การขับถ่ายผู้สูงอายุกุุ่มนี้ต้องการความช่วยเหลือ เช่น พาไปห้องสุขา ช่วยทำความสะอาดหลังขับถ่าย เป็นต้น ผู้สูงอายุกุุ่มติดบ้านนี้มีโรคประจำตัวหลายโรค โดยมีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้หรือมีภาวะแทรกซ้อน นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีกลุ่มอาการของผู้สูงอายุ ที่มีผลต่อการเคลื่อนที่และการเข้าสังคม ทางด้านร่างกาย เช่น การมีความยากลำบาก ในการเคลื่อนที่ ทางด้านจิตใจ เช่น มีภาวะซึมเศร้า ทางด้านสติปัญญา-การคิดรู้ เช่น ภาวะหลงลืม และสมองเสื่อม จำนวน 25 คน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 3 ท่าน ดังนี้

“ไม่อยากออกไปข้างนอก ไปทำอะไรละ ไปก็ไม่รู้จะคุยอะไรกับใคร ข้าไม่ค่อยดี หุย...เดินเหินลำบาก อยู่บ้านดีกว่า ถ้ามีไม้เท้าช่วยเดินก็ว่ายังเดินไปหากันได้บ้าง นี่บ้านมันไกลกัน ต้องปั่นจักรยานไม่กี่รถเครื่อง ข้าไม่ดีไม่อยากไปไหน”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 101
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

“อยู่บ้านแหละดีแล้ว เดินออกไปเป็นลมเป็นแล้งไปเป็นภาระคนอื่นเขาเปล่าๆ อยู่บ้านเกิดจะตาย ขึ้นมายังได้ตายที่บ้าน (หัวเราะ) หิวก็กินบ้านเรา จะนอนก็นอนได้เลย อีกอย่างสุขภาพไม่ดีจะไปไหนต้องให้ ลูกหลานพาไป เป็นภาระเขา”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 114
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

“หลงๆ ลืมๆ อีหนู แก่แล้วก็แบบนี้ ลูกหลานมันไม่ยากให้ออกไปไหนเอง มันกลัวจะไปล้มมั่ง กลับบ้านไม่ถูกมั่ง มันก็เหงาแหละ แต่ก็อยู่กับหมากับแมวไป หาอะไรทำในบ้านก็หมดวันแล้ว”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 017
สัมภาษณ์วันที่ 20 กรกฎาคม 2560

3. ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ หรือผู้สูงอายุติดเตียง เป็นผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ ต้องการความช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายและ/หรือการทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวันอื่น และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังหลายโรคและมีภาวะแทรกซ้อน ภาวะหง่อมหรือเปราะบาง ในด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง เป็นกลุ่มที่มีความจำกัดในการทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ ทำให้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น ทั้งในการเคลื่อนย้ายและ/หรือในกิจวัตรพื้นฐานประจำวันเช่น การเคลื่อนไหว ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่สามารถย้ายตำแหน่งตัวเองขณะนั่งได้ หรือแม้แต่ขยับตัวไม่ได้ในท่านอน ต้องการความช่วยเหลือในการเคลื่อนย้าย หรือพลิกตะแคงตัว การรับประทานอาหาร ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ มีภาวะกลืนลำบาก แม้ว่าผู้ดูแลจะป้อนอาหารให้ และผู้สูงอายุอาจได้รับสารอาหารผ่านช่องทางอื่น (จุก กระเพาะอาหาร หรือ ลำไส้) การขยับถ่าย ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ ต้องขยับถ่ายในท่านอนหรืออยู่บนเตียง สวมใส่ผ้าอ้อมตลอดเวลา หรือต้องเปลี่ยนผ้าอ้อมเป็นประจำ ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงนี้ มีโรคประจำตัวหลายโรค ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ มีการเจ็บป่วยเรื้อรังมายาวนาน และมีภาวะแทรกซ้อนจากโรคที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะหง่อม/เปราะบาง ที่มีผลต่อความต้องการความช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตและการเข้าสังคม ในด้านสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงนี้ เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถมีส่วนร่วมทางสังคมด้วยตนเองได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ปัญหาสุขภาพที่มีผลต่อความสามารถในการเคลื่อนที่ได้ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ จำเป็นต้องพึ่งพา ครอบครัว-ผู้อื่น-สังคม ในการมีส่วนร่วมทางสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจไม่มีศักยภาพในการช่วยเหลือครอบครัว และสังคมได้ การเสริมพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุและครอบครัว ผู้ดูแล จะช่วยเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุและเสริมศักยภาพของผู้ดูแล ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง อาจเป็นผู้ที่มีหรือไม่มีปัญหา ทุกข์ยากเดือดร้อนด้วย ที่อาจมีผลต่อความต้องการการดูแลช่วยเหลือและปัญหาทางจิตใจ ซึ่งมักจะเป็นปัญหาด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านร่วมกัน เช่น การขาดผู้ดูแลช่วยเหลือ ถูกทอดทิ้งอยู่ลำพัง หรือได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม การเข้าไม่ถึงสิทธิหรือบริการที่พึงได้รับปัญหาความยากจน ไม่มีรายได้ เป็นต้น ซึ่งปัญหาทางสังคม ในด้านนี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลจาก หน่วยงานด้านสังคม

ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ อาจจะมีช่วงเวลาของชีวิตที่เหลืออยู่ไม่มากนัก บางคนอาจมีระยะเวลาเหลืออยู่สั้นหลายสัปดาห์ หรือหลายเดือน บางคนอาจมีระยะเวลาเหลืออยู่ยาวเป็นปี ดังนั้น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงอาจประสบกับความเจ็บป่วยหรือความเสื่อมถอยที่ทรุดลงเรื่อยๆ จนเสียชีวิต จำนวน 20 คน ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุติดเตียงส่วนใหญ่จะเป็นการติดเตียงมาเป็นระยะเวลานานแล้วแต่ก็ยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขแวะเวียนมาคอยดูแลเรื่องสุขอนามัย แผลกดทับ ความสะอาดของผู้ป่วยติดเตียงพร้อมทั้งให้กำลังใจ

4. ผู้สูงอายุขาดรายได้ คือ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ไม่ค่อยมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ เนื่องจากขาดการศึกษาและทักษะต่างๆ ผนวกกับความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพพัฒนาขึ้น การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุจึงลดลง รวมทั้งการขาดโอกาสได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ตามที่ได้มีนโยบายของรัฐบาล จัดรัฐสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปรากฏว่ายังมีการจ่ายเงินให้ผู้สูงอายุเดือนละเท่ากับอายุของทุกคน ยังไม่พอต่อความต้องการในการใช้ชีวิตประจำวัน จำนวน 62 คน สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการขาดการตระหนักถึงคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ หดหู่และรู้สึกด้อยคุณค่า ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 4 ราย ดังนี้

“อยู่คนเดียวมาตลอด ไม่มีลูกหลานมาดูแล โตแล้วก็แยกย้ายกันไป เราก็อยู่ได้ เขาก็มีชีวิตของเขา หละ ไม่อยากจะเป็นภาระใคร อยู่แบบนี้ดีกว่า รายได้แค่พอกินแค่นั้นแหละ จะเอาอะไรมากมาย ก็มีไอ้เบี้ยจากรัฐเดือนละ 600 นี่แหละ ขายผักขายหญ้าได้มั่ง นิดๆ หน่อยๆ สบายดี ชินซะแล้ว”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 074

สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2560

“ลุงเรียนมาน้อยจะทำอะไรได้ เกือบขะขายก็ไม่อายหรอกนะ รายได้ไม่มากแต่ก็อยู่ดี ยังมีแรงหากินได้ บางเดือนก็รับจ้างเค้ามั่ง เดือนนั้นก็ไต่เยอะหน่อยจ้ะ”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 085

สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2560

“ไม่ได้ทำอะไรเลย ตามันไม่ค่อยจะดีทำอะไรไม่ได้ แต่ก่อนนี่มัดข้าวต้มขายที่แถววัด เดียวนี้ไม่ได้เลยจะไปทำอะไรช่วยอะไรใครเขาก็ไม่ได้ เห็นกลางๆ ไม่ได้ทำอาชีพอะไร ได้จากเบี้ยยังชีพอย่างเดียว ไม่พอก็กทำงี้ได้ ก็มันเป็นอย่างจี้ จะตายก็ไม่ตาย (หัวเราะ) เพื่อนบ้านก็เอาของมาให้กินให้ชิมมั่ง แบ่งๆ กันไปนั่นแหละ”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 087

สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2560

“บ้านเรามันไกล ข้ามไปนี่ก็ลาวแล้ว ที่นี้ไม่ค่อยได้ใช้จ่ายอะไร ไม่ได้ทำอาชีพอะไรก็พออยู่ได้ ไปช่วยงานที่วัด พระเขาก็ให้ของกินของใช้ ไม่มีใครสนก้อย่างน้อยเป็นประโยชน์ให้ศาสนาบ้าง ฉันทะสมบุญไม่ สะสมเงิน (หัวเราะ)

ผู้สูงอายุลำดับที่ 092
สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2560

5. ผู้สูงอายุอยู่บ้านเพียงลำพัง คือ ผู้สูงอายุที่มีอาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง โดยไม่มีญาติพี่น้องหรือเพื่อน ร่วมบ้าน ผู้สูงอายุจะดำรงชีวิตเพียงลำพัง หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่กันตามลำพังคนเดียวในบ้าน หรือปล่อยให้ อยู่กับเด็กรับใช้ หรือผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งหากเกิดภาวะฉุกเฉิน หรือเจ็บป่วยไม่มีผู้ดูแล มีการพบปะทางสังคม น้อยลง ต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง ปัญหาสำคัญที่พบ เช่น ปัญหาสุขภาพ ได้แก่ ปวดเข่า การทรงตัวไม่มี ประสิทธิภาพจากข้อเข่าเสื่อม ปัญหาเกี่ยวกับการกินยา และปัญหาการพลัดตกหกล้ม ซึ่งล้วนแล้วแต่อันตราย ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคม จำนวน 34 คน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เป็นข้อเข่าเสื่อม ไปไหนมาไหนไม่ได้จะ ยายไม่ได้แต่งงาน เป็นนางสาวอยู่เลย (หัวเราะ) เจ็บป่วยก็ ดูแลตัวเอง เมื่อก่อนรับจ้างได้ เดียวนี้มันเดินมันเหินลำบาก นั่งมากๆ เดินมากๆ ก็ทรมาน เคยล้มที่กระดุกหัก ไปเลย ลำบากไม่มีลูกหลานกะเขา อยู่ตามเวรตามกรรมกันไป”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 032
สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2560

จากการสำรวจสถานการณ์ของผู้สูงอายุในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุกลุ่มผู้ที่ขาดรายได้เป็นส่วนมาด รับเพียงเบี้ยยังชีพซึ่งเป็นการจัดสรรจากรัฐสวัสดิการเท่านั้น ไม่ได้ทำงานและรอเงินจากลูกหลานที่ทำงานในเมืองส่งมาให้ หรือ ประสบปัญหาในเรื่อง รายได้ที่น้อยจากการทำงานภาคเกษตรกรรม และมีภาวะหนี้จากการกู้เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความเครียดเนื่องจากการขาดรายได้และไม่มีเงินออมเพื่อการดำรงชีวิต

ตอนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอ บ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ นำมาสู่กระบวนการมีส่วนร่วม ในการการสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ซึ่ง โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษา อีกรูปแบบหนึ่ง ที่ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึง คุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุยังสอดคล้อง

กับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2552) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2553 และ 2556 และแผนระดับชาติหลายฉบับที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ โดยมีกรอบโรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้พัฒนาทักษะในการดูแลตนเองซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุสาระการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบันเพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน” การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิดร่วมทำร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขเกิดทักษะในการดูแลตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากการลงพื้นที่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนาขุมมีนโยบายที่จะจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่ยังขาดแนวทางในการดำเนินงานและต้องการแผนในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในตำบลนาขุมเพื่อหารูปแบบการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุที่มาจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยใช้พื้นที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาขุม โดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 155 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาขุม จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี จำนวน 120 คน เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ทำการสนทนากลุ่มละ 60 นาที

ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ผู้วิจัยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ด้วย หลัก 5 ก เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

1. กลุ่ม กลุ่มต้องสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้นทั้งที่เป็นกลุ่มแกนนำคณะทำงานและกลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงานในขั้นนี้อาจมีกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นกลุ่มก้อนได้หลายวิธี เช่น การเปิดรับสมัครสมาชิกหรือนักเรียนผู้สูงอายุการต่อยอดจากกลุ่มเดิมที่เคยมีอยู่ในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุการสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสมาชิก อาทิ มีสัญลักษณ์โรงเรียนผู้สูงอายุมีเสื้อสัญลักษณ์ของนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“จริงๆ เคื่ก็มีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้วนะ แต่ว่าไม่ได้มีกิจกรรมอะไรที่มันชัดเจน แต่เรื่องของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เราก็เอาคนที่สมัครใจเพราะว่าบางคนเดินทางไกล ไม่มีรถมา มาลำบาก บางคนก็ไม่ชอบเข้าสังคม เอาเฉพาะคนที่อยากพอ”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 031
สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2560

“รวมกลุ่มมาโรงเรียนกันก็อ่อนวัยชะหน่อย อยากจะมีชุด มีเชิด ใสให้มันเป็นระเบียบ มีกระเป่าให้มีกฎเกณฑ์อยู่ร่วมกันจะได้ไม่ทะเลาะกัน”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 056
สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2560

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำประชาคมผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยใช้ฐานของชมรมผู้สูงอายุ และเชิญชวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ลงมติให้ตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนวัยชราพร” หมายความว่า ผู้สูงอายุประสบแต่สิ่งที่เป็นสิริมงคล และมีคำขวัญประจำโรงเรียนว่า “สูงวัยอย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ”

2. กรรมการ ถือเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มที่จะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้การทำงานประสบความสำเร็จทั้งนี้ควรสร้างกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบช่วยกันขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จในกระบวนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ โดยมีมติที่ประชุมในการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร โดยคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี อำนวยความสะดวกสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ดังจะเห็นได้จากการบทสัมภาษณ์

“เอาทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเลย จะได้ร่วมกันทำงานอย่างเป็นรูปธรรม”

เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาขุม
สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

“เอาวิทยาลัยการอาชีพพาททำเข้ามาร่วมเป็นกรรมการด้วย เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลนาชุม เป็นเจ้าภาพหลักในการดูแลอยู่แล้ว แล้วก็ขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย การพัฒนาชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอนของผู้สูงอายุจะได้หลากหลาย”

ผู้ใหญ่นามหมู่ 3

สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

3. กติกา กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน ต้องเกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในโรงเรียน ผู้สูงอายุเหมือนเป็นสัญญาใจที่มีต่อกันว่าจะร่วมกันยึดถือและปฏิบัติตามซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนแม้ว่าเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่จะยังคงมีแนวทางการทำงานเดิมให้เห็นและพัฒนาต่อยอดได้ จากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปกติกาหรือข้อตกลงในการมาเรียนที่โรงเรียนวัยชราพรได้ ดังนี้

- 3.1 ห้ามขาดเรียนเกิน 3 – 5 ครั้ง ตัดออก
- 3.2 เริ่มเรียน 9.00 เลิกเรียน 15.00
- 3.3 อายกรเรียนเดือนละ 2 ครั้ง
- 3.4 เรียนทุกวันพุธ ที่อบต.นาชุม / พุทธัสแรก-พุทธัสที่สามของทุกเดือน
- 3.5 ห่อข้าวมาทานกลางวัน
- 3.6 เสื้อโรงเรียนผู้สูงอายุ (คอปก สีขาว)
- 3.7 รถรงค์แต่งชุดพื้นเมือง 1 วัน /ยูนิฟอร์มโรงเรียน
- 3.8 มีกระเป๋าถุงผ้ากับสมุดปากกา
- 3.9 เพลงมาร์ชโรงเรียนวัยชราพร
- 3.10 การจัดสวัสดิการการออมในโรงเรียน
- 3.11 การเยี่ยมผู้สูงอายุในวันเกิด
- 3.12 ห้ามคุยเสียงดังในห้องเรียน
- 3.1.3 ห้ามมีดอกเบื้อในกองทุน
- 3.14 ออกกำลังกายก่อนเรียน

จากการสนทนากลุ่ม สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการในการตั้งกติการ่วมกัน ดังบทสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม ต่อไปนี้

“อยากจะมีให้มีการห่อข้าวมากินกัน คนละอย่างสองอย่างก็ได้กับข้าวเป็นสิบอย่างได้แล้ว กินกัน
คุยกัน สนุกดี มีความสุข (หัวเราะ)”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 022
สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

“อยากจะมีแบบว่าไงอะ ไปเยี่ยมเพื่อนวันเกิดหรือเวลาป่วย จะได้ไปเป็นกำลังใจกัน”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 013
สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

4. กิจกรรม ในระยะเริ่มแรกอาจเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาต่างๆไม่ซับซ้อน เช่น การจัดให้มาพบปะกันทุกเดือนมีกิจกรรมร้องเพลงกิจกรรมนันทนาการรูปแบบอื่นๆกิจกรรมถ่ายทอด ภูมิปัญญาให้กับเด็กและเยาวชนหรือการรวมกลุ่มออกกำลังกายเมื่อมีประสบการณ์มากขึ้นจึงเคลื่อนไปสู่การ ทำกิจกรรมที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบกิจกรรมที่ สำนวจความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของผู้สูงอายุ โดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตรดิถ์ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการและความคาดหวังในการมาโรงเรียน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงความต้องการของผู้สูงอายุตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตรดิถ์ ต่อความต้องการ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประเภทกิจกรรม/เนื้อหาหลักสูตร	กิจกรรม/เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ต้องการ
วิชาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. น้้ายาอเนกประสงค์ น้้ายาปรับผ้านุ่ม น้้ายาซักผ้า น้้ายาถูพื้น 2. สบู่ 3. กระเป๋าจากซองกาแพ 4. แปรรูปผลไม้ (กวน คลุก ดอง แช่อิ่ม) 5. นวดแผนไทย 6. แปรรูปกล้วย 7. ยาดม 8. บายศรี 9. ลูกประคบสมุนไพร

	10. ร้อยพวงมาลัย 11. เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ 12. ขนมพื้นบ้าน เช่น ขนมครก ดอกจอก 13. แปรรูปข้าวโพดข้าวเหนียว 14. ทำตะกร้าจากพลาสติก 15. พับดอกไม้ตกแต่งโลงศพ 16. ทำตะกร้าจากพลาสติก
วิชาการ	1. ภาษาอังกฤษ 2. ภาษาไทย 3. กิจกรรมฝึกสมองทดลองความจำ 4. ศิลปะ 5. พุทธศาสนา
วิชาชีวิต	1. การเดินรำผู้สูงอายุ 2. การออกกำลังกาย 3. ทำต้นผึ้ง (สำหรับประเพณีออกพรรษา) 4. กระทงสะเดาะเคราะห์ 9 ห้อง 5. การสอนภูมิปัญญาให้เยาวชน 6. การทัศนศึกษานอกสถานที่ 7. การดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวัน

จากการสนทนากลุ่ม ผู้สูงอายุได้สะท้อนความต้องการในการเรียนรู้ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตอนเด็กๆ ไม่ได้เรียนหนังสือ ก็เลยอยากเรียนเขียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ยายพูดได้อย่างเดียว”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 043

สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

“อยากจะเรียนพวกเกี่ยวกับแปรรูปผลไม้อะไรพวกนี้ มีของดิบเหลือหมัก เสียได้ จะได้ถนอมไว้ก่อนไว้ขายบ้าง”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 055

สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

“อยากจะมีรายได้ด้วยเง เวลามาเรียนก็เอาความรู้พวกนี้มาหาเงิน หรือทางโรงเรียนจะเอาไปขายให้ก็ดี แบบนี้ คนก็จะอยากมาเรียนเยอะ”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 075
สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในการเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพค่อนข้างมาก ทั้งนี้ จากความต้องการในการเรียนรู้ผนวกกับการรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมท้องถิ่นให้คงอยู่ คณะผู้วิจัยและผู้สูงอายุ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องการออกแบบกิจกรรมที่ใช้ศักยภาพผู้สูงอายุในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ การให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความคิดและแลกเปลี่ยนวิชาชีพ โดยการให้ผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียน ผู้สูงอายุวัยชราพร่วมเป็นวิทยากรกับคุณครูประจำ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในตนเอง รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของตนเองอีกด้วย โดยผู้วิจัยสามารถค้นหาศักยภาพของผู้สูงอายุใน โรงเรียนวัยชราพรเพื่อเป็นวิทยากรร่วมในการจัดการเรียนการสอน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงรายนามผู้สูงอายุในโรงเรียนวัยชราพรที่มีศักยภาพเป็นวิทยากรร่วมในการจัดการเรียน การสอน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หมู่	ความเชี่ยวชาญ
1.	นางอ่อน มีผ่อง	1	แปรรูปสับปะรด/ผ้าทอมัดหมี่ล้านช้าง
2.	นางเพียร สีหอม	1	อาหารพื้นบ้าน
3.	นางชื่น อินอ่อน	1	ผ้าทอมัดหมี่ล้านช้าง
4.	นายเสถียง ศรีหอม	1	งานจักสาน
5.	นางจันทร์หา หอมอ่อน	1	บายศรีสู่ขวัญ
6.	นางกองศรี กนกคำ	1	ผ้าทอมัดหมี่ล้านช้าง
7.	นางศรี จันทร์โสดา	1	ทำต้นผึ้ง ดอกผึ้ง
8.	นางไว พรหมหาราช	1	เต้นบาสโลป
9.	นางเชย คำทุม	1	เต้นบาสโลป/ทำขนมลูกตุย
10.	นางแดง คำปล้อง	1	ผ้าทอมัดหมี่ล้านช้าง
11.	นายคาน บุญรัก	2	จักสาน
12.	นางสิน ชันลา	2	ผ้าทอมัดหมี่ล้านช้าง
13.	นางแก้ว ผายแดง	3	สานตะกร้า
14.	นายจักร เพ้าน้อย	3	ทำกระทง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หมู่	ความเชี่ยวชาญ
15.	นางกลั่น ต้นดี	3	บายศรีสู่ขวัญ
16.	นางม่วน มาคำ	4	สานกระเป่า
17.	นางตาล จันทรโสภา	6	จักสาน
18.	นางเมียน เมาดา	7	ทำยามตม
19.	นางตาล จันทรโสภา	6	จักสาน

จากตาราง 2 พบว่า ผู้สูงอายุในตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตรดิตต์มีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอนตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ จะสามารถส่งผลให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองผ่านบทบาทครูหรือผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองถนัด สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Action Ageing) ให้ผู้สูงอายุได้นำศักยภาพที่มีในตัวเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมนั้นถือว่าการเพิ่มคุณค่าในตัวเองของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในศักยภาพและความสามารถของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการสอบถามด้วยการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสำรวจความคาดหวังจากการที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชรา พบว่า ผู้สูงอายุมีความคาดหวังที่หลากหลาย ดังนี้

1. คาดหวังจะได้รับความรู้เพิ่มเติม
2. ได้พบเพื่อน
3. ได้ทำกิจกรรมสนุกๆ
4. ได้อาชีพเสริมจากกิจกรรม / พัฒนาอาชีพ
5. ได้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ
6. ได้ความรู้เรื่องนวดแผนไทย
7. ได้มีเพื่อนที่ดี
8. ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เด็กและเยาวชน
9. ได้ความรู้เกี่ยวกับความรู้หลักศาสนา กิจกรรม ประเพณี
10. มีวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น
11. ได้รับความสุขจากการมาโรงเรียน
12. ได้มีกองทุนช่วยเหลือยามชรา

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้สูงอายุมีความคาดหวังในการมาเรียนที่โรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตรดิตต์ ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เกิดความเหงา ขาดการเข้าสังคม และจะสามารถส่งผลกระทบต่อระบบความจำ

ผู้สูงอายุจึงต้องการที่จะพบปะคนในวัยเดียวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวในชีวิตประจำวันและได้ทำกิจกรรมในช่วงที่มาโรงเรียน

5. กองทุน สมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร มีความต้องการในการจัดตั้งกองทุนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงได้นั้น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการทางงบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเองวิธีการทางงบประมาณเข้ากองทุนของกลุ่มอาจจำแนกแหล่งที่มาของเงินในกองทุนได้จากการเก็บค่าสมาชิก การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมาชิก หรือการเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานแหล่งทุนต่างๆ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ต้องการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นค่าดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน รวมไปถึงเป็นกองทุนสวัสดิการสำหรับสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมภายในโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร การเยี่ยมเยียนเมื่อสมาชิกเจ็บป่วย การแสดงความยินดีเนื่องในวันคล้ายวันเกิด การทำบุญในโอกาสต่างๆ และงานฌาปนกิจของสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร เป็นต้น หรือหากใครเดือดร้อน มีความจำเป็นก็สามารถกู้ยืมได้ ในการจัดตั้งกองทุนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร สมาชิกทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า จะต้องเป็นกองทุนที่ไม่มีการเรียกเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืม เนื่องจากผู้สูงอายุนั้นมีรายได้น้อย และควรที่จะสมทบทุนกองทุนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอีกช่องทางหนึ่ง ดังบทสนทนาจากการประชุมกลุ่มย่อย ดังนี้

“ควรจะมีเงินกองทุนไว้ทำกิจกรรม ไว้ทำสวัสดิการเป็นเงินช่วยเหลือเวลาเจ็บป่วยฉุกเฉิน แต่ต้องไม่มีดอกเบี้ยนะ แก่แล้ว หาไม่ได้ (หัวเราะ)

ผู้สูงอายุลำดับที่ 066

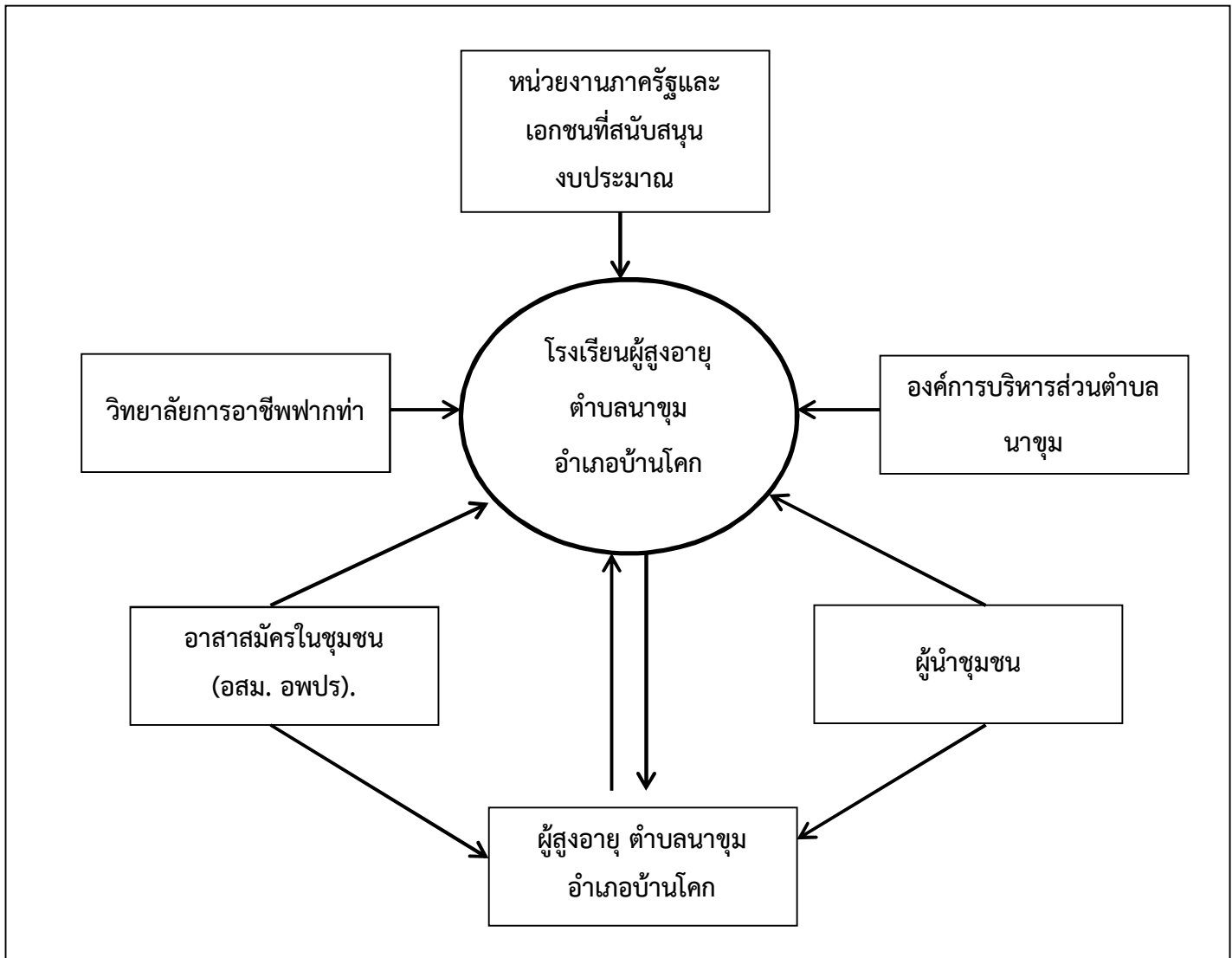
สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

“เวลาไม่พอกินนี้ ก็ต้องให้กูได้นะ แต่ก็ต้องมีกฎในการจะกูจะยืม ต้องให้เฉพาะคนที่มาเรียน เพราะเงินรายได้ตรงนั้นมันมาจากของที่เรากันในตอนเรียน เอาไว้ไปซื้อของเยี่ยมไข้ ช่วยเหลือเงินทำศพ อะไรกันก็ว่าไป เฉพาะนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ”

ผู้สูงอายุลำดับที่ 086

สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2560

จากข้อมูลจากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ผู้วิจัยได้สรุปมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์

จากภาพข้างต้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถอธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ว่า การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรนั้น ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะเป็นงบประมาณ

ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือแหล่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยมีหน่วยงานหลักที่ดูแลการจัดการเรียนการสอน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลนาขุม ร่วมกับการขอความอนุเคราะห์วิทยากรเพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ วิชาชีพ จากวิทยาลัยการอาชีพพากท่า อีกทั้งความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุโดยอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ จะต้องเป็นวิทยากรและทำหน้าที่ผลักดันและสร้างการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้อง รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้นของผู้สูงอายุให้มีร่างกายแข็งแรง อีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราประสบความสำเร็จ ก็คือ ผู้นำที่ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบและประชาสัมพันธ์การเข้าเรียนของผู้สูงอายุ ดูแลรับและส่งผู้สูงอายุในหมู่บ้านของตนเองเขาเรียนและกลับบ้าน เนื่องจากบางหมู่บ้านห่างไกลจากที่ตั้งการจัดการเรียนการสอน สำหรับปัจจัยที่สำคัญที่สุดขาดไม่ได้ คือ ผู้สูงอายุที่ดำเนินการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการที่ผู้สูงอายุได้เข้ามาเรียนที่โรงเรียน ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์ที่มีความหลากหลายมากกว่าการอยู่บ้านเพียงลำพัง การมีสังคมนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน เช่น กลุ่มงานประดิษฐ์ หรือกลุ่มปลูกต้นไม้ เป็นต้น ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสังคมน มีเพื่อนที่มีความชื่นชอบในเรื่องเดียวกันไว้พูดคุย พบปะ และทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยให้คลายเหงา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้พูดคุยกัน ก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเอง ซึ่งมีผลให้อายุยืนยาว จิตใจแจ่มใสได้อีกด้วย อีกทั้งผู้สูงอายุยังมีศักยภาพในการสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวม เช่น เป็นอาสาสมัครการกุศล ช่วยกิจกรรมทางศาสนา หรือให้ความรู้ในความเชี่ยวชาญของตนเองแก่สังคมน รวมถึงนำความรู้ความสามารถที่มีไปช่วยเหลืองานสังคมน เป็นต้น ช่วยให้เกิดความภูมิใจ ไม่มองแต่ตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

จากกระบวนการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ และ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและตารางการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รุ่นที่ 1/2560 เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แผนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี

ลำดับ	รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินงาน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง	สถานะการดำเนินงาน
1	แต่งตั้งคณะทำงานศูนย์ผู้สูงอายุ รร.วัยชราพร ตำบลนาขุม	สิงหาคม 2560	- ผู้วิจัย - อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
2	สำรวจความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการเรียนการสอน	กันยายน 2560	- ผู้วิจัย - อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
3	จัดทำข้อบัญญัติ ในโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	กันยายน 2560	- อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
4	จัดหาพื้นที่ในการจัดการเรียนการสอน	กันยายน 2560	- อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
5	ร่างหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	กันยายน 2560	- ผู้วิจัย - อบต.นาขุม - ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ดำเนินการแล้ว
6	ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเปิดการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	ตุลาคม 2560	- อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
7	ประกาศรับสมัครสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	พฤศจิกายน 2560	- ผู้วิจัย - อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
8	เริ่มการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	ธันวาคม 2560	- อบต.นาขุม	ดำเนินการแล้ว
9	ดำเนินการจัดหาพื้นที่เพื่อแสดงศักยภาพหรือผลิตภัณฑ์จากการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร	กุมภาพันธ์ 2561	- อบต.นาขุม	อยู่ระหว่างดำเนินการ

ลำดับ	รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินงาน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง	สถานะการดำเนินงาน
10.	จัดทัศนศึกษาออกสถานที่	พฤศจิกายน 2561	- อบต.นาชุม	ยังไม่ได้ดำเนินการ
11.	มอบประกาศนียบัตรให้แก่สมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่สำเร็จการศึกษา	ตุลาคม 2561	- อบต.นาชุม	ยังไม่ได้ดำเนินการ

(ร่าง)

ตารางการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รุ่นที่ 1/2560

โรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์

เรียนทุกวันพฤหัสบดีที่ 1 และ 3 ของทุกเดือน

วัน / เดือน / ปี	วิชา / เวลาที่เรียน			
	๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น.	๐๙.๑๕ - ๐๙.๔๕ น.	๐๙.๔๕ - ๑๐.๐๐ น.	๑๐.๑๕ - ๑๔.๐๐ น.
สัปดาห์ที่ ๑	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	การบันทึกบัตรประวัติสุขภาพนักเรียนผู้สูงอายุ / แบ่งกลุ่มกิจกรรม
สัปดาห์ที่ ๒	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) อาหารและโภชนาการผู้สูงอายุ / การออกกำลังกายต้นบาสโลบ
สัปดาห์ที่ ๓	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาสังคมศึกษา (๒) การใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน / สวัสดิการผู้สูงอายุ
สัปดาห์ที่ ๔	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (๓) หลักศาสนากับชีวิตประจำวัน / การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สัปดาห์ที่ ๕	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาเศรษฐกิจพอเพียง (๔) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง / การฝึกอาชีพและงานฝีมือ
สัปดาห์ที่ ๖	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) การดูแลสุขภาพตนเอง / การออกกำลังกายต้นบาสโลบ
สัปดาห์ที่ ๗	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาสังคมศึกษา (๒) การพัฒนาคุณภาพชีวิต / การจัดการความรู้ประสบการณ์ชีวิต
สัปดาห์ที่ ๘	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (๓) หลักศาสนากับชีวิตประจำวัน / การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัน / เดือน / ปี	วิชา / เวลาที่เรียน			
	๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น.	๐๙.๑๕ - ๐๙.๔๕ น.	๐๙.๔๕ - ๑๐.๐๐ น.	๑๐.๑๕ - ๑๔.๐๐ น.
สัปดาห์ที่ ๙	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาเศรษฐกิจพอเพียง (๔) เกษตรพอเพียง / การฝึกอาชีพและงานฝีมือ
สัปดาห์ที่ ๑๐	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) กิจกรรมทดสอบความจำ / การออกกำลังกายต้นบาสโลบ
สัปดาห์ที่ ๑๑	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาสังคมศึกษา (๒) การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุในชุมชน/บำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน
สัปดาห์ที่ ๑๒	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (๓) หลักศาสนากับชีวิตประจำวัน / การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สัปดาห์ที่ ๑๓	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาเศรษฐกิจพอเพียง (๔) เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง / การฝึกอาชีพและงานฝีมือ
สัปดาห์ที่ ๑๔	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) การดูแลสุขภาพจิต / การออกกำลังกายต้นบาสโลบ
สัปดาห์ที่ ๑๕	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาสังคมศึกษา (๒) การมีส่วนร่วมในชุมชน / การจัดการความรู้ประสบการณ์ชีวิต
สัปดาห์ที่ ๑๖	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (๓) หลักศาสนากับชีวิตประจำวัน / การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สัปดาห์ที่ ๑๗	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาเศรษฐกิจพอเพียง (๔) การพัฒนาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง / การฝึกอาชีพและงานฝีมือ
สัปดาห์ที่ ๑๘	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่าประสบการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) ปัญหาสุขภาพและการดูแล / การออกกำลังกายร่างปีกระบอง

วัน / เดือน / ปี	วิชา / เวลาที่เรียน			
	๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น.	๐๙.๑๕ - ๐๙.๔๕ น.	๐๙.๔๕ - ๑๐.๐๐ น.	๑๐.๑๕ - ๑๔.๐๐ น.
สัปดาห์ที่ ๑๙	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่นประสมการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาสังคมศึกษา (๒) สื่อกับผู้สูงอายุ / ผู้สูงอายุยุคใหม่
สัปดาห์ที่ ๒๐	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่นประสมการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (๓) หลักศาสนากับชีวิตประจำวัน / การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สัปดาห์ที่ ๒๑	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่นประสมการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาเศรษฐกิจพอเพียง (๔) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง / การฝึกอาชีพและงานฝีมือ
สัปดาห์ที่ ๒๒	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ	กิจกรรมกลุ่ม / สันทนาการ การเล่นประสมการณ์ชีวิต	พักเบรก	วิชาชีวิตและสุขภาพ (๑) อาหารและโภชนาการผู้สูงอายุ / การออกกำลังกายร่างกายวัยชรา
	การศึกษาดูงานนอกสถานที่			
	พิธีมอบใบประกาศนียบัตรผู้สำเร็จการศึกษา รุ่นที่ ๑/๒๕๖๐			

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการออกแบบหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร การจัดและวางแผนกระบวนการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุโรงเรียนวัยชราพรนั้น ได้มีการวางแผนและพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อความศรัทธา และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องในการจัดทำและวางแผนหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพร ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดกรอบเนื้อหาของหลักสูตรออกเป็นรายวิชา 4 ประเภท และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับนักเรียนผู้สูงอายุโดยคำนึงถึงวิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดมีการกำหนดเวลา การเข้าเรียนและการแบ่งกลุ่มนักเรียนตามสมรรถนะของผู้เรียนอย่างบูรณาการ ดังนี้

1. วิชาศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. วิชาชีวิตและสุขภาพ
3. วิชาเศรษฐกิจพอเพียง
4. วิชาสังคมศึกษา

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้นำความรู้จากโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อดึงดูดให้ผู้สูงอายุออกจากบ้านมาพบปะผู้อื่น คลายเหงา สร้างความรื่นเริง สร้างความสุขนั้น ควรเพิ่มมิติในการจัดการศึกษาเพื่อเติมความรู้ด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ เช่น การดูแลสุขภาพ โภชนาการ การรับมือกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีและการสื่อสาร และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ผ่านเทคนิคการสอนวิธีการต่างๆ เพื่อดำเนินการใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุวัยชราพรต่อไป